

Posion kunta
kunnanhallitus
Kirkkotie 1
97900 POSIO

LAUSUNTO

19.4.2017

Dnro 203/2017

MURTOTUULEN TUULIVOIMAPUISTON OSAYLEISKAAVA

Kaavaluonnos

Posion kunta valmistelelee osayleiskaavaa Murtotuulen tuulivoimapuistolle. Tuulivoimaosayleiskaava mahdollistaisi suoraan rakennusluvan antamisen tuulivoimaloille MRL 77a § mukaisesti. Kaavalla sallitaan maksimissaan 24 tuulivoimalan rakentaminen. Suunnittelualan laajuus on 30 km². Maanomistaja on Posion yhteismetsä. Hanke sijoittuu kokonaisuudessaan Timisjärven paliskunnan alueelle.

Timisjärven paliskunnan suurin sallittu eloporoluku on 1900 ja poronomistajia on 27. Porotalous on merkittävä elinkeino Posion kunnassa. Alueen poronhoito perustuu luonnonlaitumien ja porojen luontaisen laidunkierron ympärivuotiseen hyödyntämiseen.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoitolaissa (848/1990) (PHL) säädetään poronhoidolle vapaa laidunnusoikeus, joka pohjautuu ikimuistoiseen nautintaoikeuteen ja joka on lain esitöiden mukaan tarkoitettu pysyväksi oikeudeksi: ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta.” (PHL 3§). Vapaa laidunnusoikeus on edellytys kannattavalle poronhoidolle. Poronhoitolain 53 § osaltaan turvaa poronhoito-oikeutta, sillä se säätää: ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.” Lausuttavana oleva kaavan alue ei kuitenkaan ole valtion mailla.

Poronhoitoa turvataan myös valtioneuvoston päätöksellä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. Niissä todetaan: ”poronhoitoalueella turvataan poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset.” Itä-Lapin maakuntakaavassa määrätään koko maakuntakaava-alueita koskevilla yleismääräyksissä: ”Porotalouden sekä muiden luontaiselinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Metsätaloutta, turvetuotantoa, matkailutoimintoja ja loma-asutusta suunniteltaessa on otettava huomioon porotaloudelle tärkeät alueet. Suunniteltaessa valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.” Vireillä olevassa Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa on samansuuntainen yleismääräys. Lisäksi sen tuulivoimaloiden alueen merkintään liittyvän määräyksen mukaan alueen käyttöä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon alueen poronhoidon edellytykset.

Maakuntakaavojen määräys laajentaa neuvotteluvollisuuden koskemaan valtion mailla myös muita kuin valtion viranomaisia. Hankkeesta on järjestetty poronhoitolain 53 § kaltainen neuvottelu kaksi kertaa YVA-vaiheessa ja sen jälkeen.

Hankkeen vaikutukset

Murtotuulen hankealueen laajuus on noin 30 km² eli hanke kattaa noin 3,2 % Timisjärven paliskunnan pinta-alasta. Suunnittelualueelle sijoittuu Timisjärven paliskunnan vasoma-alueita sekä kesä- ja syyslaitumia. Kyseessä on poronhoidolle erittäin tärkeä alue. Viime vuosina suurin osa, jopa 90 %, paliskunnan vasoista on merkitty alueella käyttäen hyväksi alueen eteläpuolella sijaitsevaa Haukilammen-palon erotusaitaa. Kaava-alueen pohjoispuolella sijaitsee Outovaaran poroerotusaita, jota käytetään syyserotuksissa. Poroja kuljetetaan aitoihin kaava-alueella ja sen kautta.

Tuulipuiston suunnittelualue on varsin laaja, kun huomioidaan alueen tärkeys poronhoidolle ja se, että paliskunnan alueella on muutakin maankäyttöä ja tämä kyseinen osa paliskuntaa on sen erämaisimpia osia. Alueella on siis poroille tärkeä laidunrauha. Jos porot vaeltavat alueelta pois, on vaara, että ne joutuvat siirtymään viljelyksille ja asuinalueille. Tämä on poronhoitolaissa kielletty, joten paliskunnalle aiheutuu lisätyötä ja kustannuksia vahingonkorvauksista, porojen siirtämisistä ja alueiden aitaamisista. Lisäksi aiheutuu ristiriitoja paliskunnan ja viljelijöiden tai paliskunnan ja asukkaiden välille.

Alue on porojen kevätlaidunta ja vaatimet vasovat alueella. Porot ovat herkimmillään ihmisen aiheuttamille häiriöille keväällä ennen vasontaa, sen aikana ja pienten vasojen kanssa. Silloin ne todennäköisesti myös välttävät tuulipuiston aluetta. Tästä on myös tutkimustietoa Ruotsista. Tutkimuksissa on havaittu porojen välttävän (jopa merkittävästi pienempiä, 8-10 voimalan) tuulipuistoja vasomisaikaan 3,5 km etäisyydellä (Skarin ym. 2015). Välttämistä ilmeni sekä elinpiirin valinnan tasolla, että elinpiirin sisällä tapahtuvalla laitumen valinnan tasolla eli porot valitsivat vasoma-ajan laidunalueensa muualta kuin tuulipuiston vaikutusalueelta. Porot myös lakkasivat käyttämästä tai käyttivät vähemmän osaa läheisistä vakiintuneista kulkureiteistään. Silloin kun porot kulkivat alueen poikki, ne ensin pysähtyivät odottamaan ja menivät sitten nopeasti yli. Porojen aktiivisuus (askelpituus) kasvoi eli vaatimet joutuivat lisäämään energiankulutustaan. Tällä voi olla vaikutusta vasojen kasvuun. Suuremmalla tuulipuistolla, kuten tässä tapauksessa, voi olla laidunnukseen ja kulkureitteihin myös suuremmat vaikutukset.

Hanke tulee todennäköisesti myös vaikuttamaan poronhoitotöiden suorittamiseen alueella. Muualla poronhoitoalueella on havaittu, että porot voivat kesäaikana tulla räkkäsuojiin tuulipuistojen alueelle. Tällöin vasa-vaadintokat hajoavat pieniksi parttioiksi ja niitä on vaikea koota ja kuljettaa merkintäaitaan. Jos vasat jäävät peuroiksi ja ne erkanevat emistään esimerkiksi syksyllä, kun metsästyskoirat laukottavat poroja, jää poronmistajilta teurastuksissa saamatta heidän karjansa tuotto. Vasat olisi siis erittäin tärkeää saada merkityiksi.

Hankkeen vaikutukset poronhoidolle ovat jossain määrin epävarmoja, joten niitä tulee aktiivisesti seurata. Hankkeen seurannasta ja mahdollisten haittojen ja menetysten korvaamisesta onkin laadittu sopimus paliskunnan kanssa. Myös jatkuva vuoropuhelu paliskunnan ja hankevastaavan kanssa koko hankkeen elinkaaren ajan on tärkeää haittojen lieventämiseksi. On tärkeää, että poroja ei turhaan häiritä toiminnalla ja että poronhoitotyöt voidaan alueella suorittaa, mikäli porot siellä vielä oleskelevat. Rakentamisen jaksottaminen niin, etteivät poronhoitotyöt häiriinny, voi olla tarpeen. Myös hankkeen toiminta-aikana voimaloiden pysäyttäminen porotöiden ajaksi voi tulla kyseeseen.

Kaavamääräykset ja -merkinnät

Poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia on selvitetty hankkeen YVA-menettelyssä. Siinä on arvioitu muun muassa vaikutuksia porojen laidunnukseen, porolaitumiin, poronhoitotoimintaan ja poronhoidon rakenteisiin. Selvityksessä on käytetty hyväksi esimerkiksi paliskunnan paikkatietoaineistoja.

Kaavassa poronhoito on otettu huomioon M-1 alueen kaavamääräyksessä: alueelle saa rakentaa poronhoidon tarvitsemia rakennelmia vähintään 270 m etäisyydelle tuulivoimaloista tai rakentamattomasta voimalapaikasta.

Koko kaava-aluetta koskevassa yleismääräyksessä mukaillaan VAT:a sekä voimassa ja vireillä olevaa maankuntakaavaa: *Alueen suunnittelussa ja toteuttamisessa on turvattava porotalouden toiminta- ja kehittämisedellytykset.*

Määräykset ovat tarpeellisia ja perusteltuja. Poronhoidon rakenteiden salliminen alueella on välttämätöntä, sillä vielä ei tiedetä miten porot reagoivat hankkeeseen ja onko paliskunnalla tarvetta rakentaa alueelle uusia erotusaitoja tai muita rakennelmia. Toimintaedellytysten turvaaminen kaavamääräyksin on tärkeää siksi, että usein tuulivoimahankkeissa toimija vaihtuu ja uuden toimijan sitoutuminen poronhoidon turvaamiseen ei ole itsestään selvää, jos ei sitä selkeästi kaavassa määrätä. Toiminnan turvaaminen tarkoittaa mm. sitä, että yhteydenpito rakentamisen ja toiminnan aikana on jatkuvaa ja että poronhoidon toiminta-ajat (tässä tapauksessa vasominen ja vasanmerkintä sekä erotukset) otetaan toiminnassa huomioon. Hankkeen haitallisia vaikutuksia poronhoidolle tulee välttää ja minimoida ja niitä tulee seurata. Hankkeessa onkin jo aloitettu porojen GPS-seuranta. Vuoropuhelu on alkanut YVA:n aikana ja on odotettavissa, että se jatkuu myös hankkeen toiminnan aikana, mikäli hanketoimija pysyy samana. Paliskunnan kanssa on syytä neuvotella kaavan ehdotusvaiheessa, jotta vuoropuhelu jatkuu luontevana muutamien vuosien ”hiljaiselon” jälkeen. Hankkeen aiheuttamat haitat poronhoidolle tulee korvata.

Kaavaluonnoksessa esitetyt poronhoitoa turvaavat määräykset ovat tarpeellisia ja perusteltuja. Paliskunnan kanssa on syytä neuvotella kaavan ehdotusvaiheessa.

Hankkeen vaikutuksia tulee seurata aktiivisesti. Hankkeesta aiheutuvia haittoja tulee minimoida ja kompensoida. Hankkeen aikana on olennaista toimijoiden välisen säännöllisen vuoropuhelun ylläpitäminen.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Viite:

Skarin, A. Nellemann C. Rönnegård L. Sandström P. & H. Lundqvist (2015). Wind farm construction impacts reindeer migration and movement corridors. *Landscape Ecology* 30: 1527-1540.

ma/ao